

Verslag van de vergadering van werkgroep etikettering van levensmiddelen en de stakeholdersadviesgroep

Datum: 23 april 2018
Commissie: Alexandra Nikolakapoulou
Sabine Pelsscher
Stephanie Bodenbach
Joint Research Centre

Ned.Delegatie: Inge Stoelhorst
Madeleine Schilder

Samenvatting

Eind 2018 zal de Europese Commissie het verslag uitbrengen over 'Front-of-Pack'-etikettering (FOP). De vergadering van de etiketteringswerkgroep en de stakeholders betrof een eerste uitwisseling over de voorlopige resultaten van de studie die het Joint Research Centre uitvoert in opdracht van de Europese Commissie. Daarnaast zijn presentaties gegeven over de in de EU aanwezige logosystemen en ideeën voor systemen: Keyhole, VK stoplichtensysteem, Nutriscore, Referentie-inname model (GDA), Evolved Nutrition labelling initiatief van multinationals, Healthy Choices.

Agenda

1. Overview of FOP nutrition labelling schemes in the EU and other parts of the world

Update ongoing JRC study: Overview of existing and proposed FOP schemes, including literature review of research regarding the development of the schemes, their impact on consumers and other effects

Jan Wollgast, Scientific Officer, JRC.F1 - Health in Society and Emanuele Ciriolo, Behavioural Economist, JRC.I2 - Foresight, Behavioural Insights & Design for Policy, Joint Research Centre

JRC geeft een toelichting op het onderzoek dat zij momenteel uitvoert in opdracht van de Europese Commissie. Allereerst wordt geschetst dat een compleet overzicht wordt gemaakt van alle bestaande FOP informatiesystemen. Uitgelegd wordt op welke wijze de logo's worden ingedeeld naar diverse criteria. Onder andere de governance, positieve/neutrale informatie, overall informatie, meer specifieke nutriënten informatie etcetera.

Vervolgens legt de JRC uit op welke wijze studies op het vlak van consumentengedrag worden betrokken in de JRC studie. Er is geen gemiddelde consument, er zijn verschillen in leeftijd, geslacht, BMI, etniciteit, risico's vanwege slechte dieten, landen en bekendheid met FOP systemen. Aan de andere kant kijkt JRC ook naar de effecten aan de aanbodzijde. Welk effect hebben FOP-systemen op de herformulering van producten. Informatie wordt gehaald uit Pubmed en 'grijze literatuur'.

Op de presentatie worden diverse reacties gegeven. Onder andere wordt aangegeven dat het lastig is om de effecten van specifieke producten te

**Directie Voeding,
Gezondheidsbescherming
en Preventie**

Regulier Overleg Warenwet

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511VX Den Haag

T 070 340 7911
F 070 340 5554
www.rijksoverheid.nl

Dossierhouder
Inge Stoelhorst
i.stoelhorst@minvws.nl
T 070 340 5668

Ons kenmerk
Verslag CWG
Voedselinformatie voor
consumenten van 23 april
2018

Secretariaat ROW
[dienstpostbusROW-
EU@minvws.nl](mailto:dienstpostbusROW-EU@minvws.nl)

www.row-minvws.nl

extrapoleren naar een gezonder dieet. Het is belangrijk ook goed te kijken welke stimulansen precies worden gegeven met bepaalde FOP-systemen. Ook is het van belang het daadwerkelijke consumentengedrag te meten, niet alleen de intentie. Ook maakt het uit of een FOP-systeem al langer in de markt gebruikt wordt of dat het een nieuw, nog te introduceren systeem is.

Benadrukt wordt dat breed beoordeeld moet worden of en hoe een FOP-systeem als integraal onderdeel van een breed voedingsbeleid (met meerdere interventies) kan werken.

In reactie op bovengenoemde punten geeft JRC aan te kijken naar effecten van FOP op voedingspatronen, tijdsduur dat systemen op de markt zijn en de wijzigingen in de systemen mee te nemen.

Eventuele aanvullende opmerkingen op het tussenresultaat van JRC kunnen voor 4 mei aan het JRC worden verstuurd.

2.FOP schemes developed by EU Member States: presentation of the schemes & criteria

The Nordic Keyhole scheme

Veronica Öhrvik and Kristina Lagstrand Sjölin, Swedish National Food Agency

Keyhole, is sinds 1989 op de markt (Zweden 1989, NOO, Den 2009, IJsland 2013, Litouwen 2013).

De inhoud en opzet van Keyhole is toegelicht. Zo zijn kleine hoeveelheden transvetten toegestaan, bevat het nutriëntenvereisten, maar ook eisen over additieven/novel foods, phytosterolen/stanololen, het staat niet op producten voor kinderen onder de 36 maanden.

Keyhole bevat een wederzijdse erkenning clause. Keyhole is nagenoeg gelijk aan het Finse Heartssymbol.

Het is een vrijwillig, onafhankelijk systeem. Industrie en overheid zitten er achter. Er hoeft niet betaald worden voor het gebruik van dit logo.

Ervaringen:

- Het is een snel, makkelijk en positief instrument voor consumenten en stakeholders (e.g. diëtisten, overheidsmaaltijden).
- De consumentenherkenning is hoog, 90-98%. Consumenten willen graag een gezonde keuze logo.
- Er is een constructieve dialoog met industrie en supermarkten.
- De onderliggende criteria worden stapsgewijs aangepast.
- Het logo stimuleert productontwikkeling.
- Effecten, onder andere 10% minder energienname, 40% minder verzadigd vet, veel meer vezelinname.

Uitdagingen:

- Interesse bij consumenten te behouden.
- Criteria moeten, stapsgewijs worden aangescherpt, ze moeten haalbaar zijn en rekening houden met regionale gewoontes.
- Volgend jaar bestaat Keyhole dertig jaar!

The UK FOP labelling scheme

Liliya Skotarenko, Department for Health and Social Care, UK

Het is een vrijwillig systeem sinds 2013. Het is een combinatie van kleurcodes met percentage referentie-innames. Het wordt op tweederde van de verpakte producten en dranken op de Engelse markt toegepast.

Onderzoek toont aan dat consumenten door dit FOP-systeem gezonder gaan inkopen.

Energie wordt aangegeven per 100 gram en per portie van het product.

De drempelwaarden voor de groene en oranje kleur zijn gebaseerd op de criteria van de claimsverordening (voedingsclaims). Voor rode kleuren gelden extra vereisten.

Wat heeft het Verenigd Koninkrijk geleerd?

- Voorafgaand aan de introductie werden GDA's verschillend opgepakt. Soms wel met kleuren, soms niet. Dit was niet eenduidig.

- Onderzoek wees uit dat consumenten de rode kleur niet zien als iets wat niet geconsumeerd moet worden, maar dat dit de ongezonderen producten zijn. Consumenten reageren meer op de rode kleuren dan op de groene kleuren.

Evaluatie 2016:

- In 2016 is het schema geëvalueerd: 80% van ondervraagde consumenten kijkt naar het FOP-schema, kijken naar producten met minder energie, minder suiker, zout en vet en meer vezels. 20% van de consumenten kijkt niet, waarbij wordt aangegeven dat ze zeggen ervan overtuigd te zijn dat ze zelf weten wat goed voor hen is. Mensen die naar de FOP-labels kijken, hebben gezondere producten in hun mandje. Families of mensen met kleine kinderen kijken het meest naar FOP-labels.
- Suiker en calorie-informatie wordt gezien als de belangrijkste informatie, . De hoeveelheid van het nutriënt en de aanbevolen portie wordt minder relevant gevonden. Consumenten vinden portiegroottes verwarrend, referentie-innames en hoeveelheid in grammen is moeilijk te visualiseren. Lage inkomensgroepen kijken minder naar de FOP labels, met uitzondering FOP op kant-en-klaarmaaltijden.
- Impact van het logosysteem is lastig in te schatten in vergelijking met andere interventies.
- In november 2016 nieuwe guidance geïntroduceerd. De Eatwell Guide is er daarnaast voor voedingsadviezen.

The French Nutri-Score scheme

Michel Chauliac, Direction Générale de la Santé, Ministère des solidarités et de la santé, France

Nutriscore is zes maanden geleden geïntroduceerd. Nutriscore is één van de vele voedingsinterventies in Frankrijk.

Het systeem is door Santé FR geïntroduceerd. Er hoeft niet betaald te worden voor het gebruik van Nutriscore.

Het Nutriscore systeem heeft drie doelen: consumenteninformatie, productverbetering, adviezen voor Health professionals.

Het Nutriscore systeem is een puntensysteem waarbij punten verkregen kan worden voor de 'positieve' nutriënten (fruit, noten, vezels, eiwitten) en voor de 'negatieve' ingrediënten (energie, suikers, verzadigd vet, zout). De range loopt van -15 tot + 14). Na het scoren van een product wordt het ingedeeld in één van de vijf (kleuren)categorieën.

Onderzoek van de Franse overheid liet zien dat 92% van consumenten het systeem kan begrijpen.

Evaluatie/monitoring:

- Evaluatie moet volgens de wetgeving na drie jaar worden gedaan.
- Elke drie maanden moeten bedrijven aan een systeem aangeven welke producten een nutriscore hebben gekregen. Elk jaar wordt samenstelling van de Nutriscore producten onderzocht.

Stand van zaken:

- Er zijn nu 55 bedrijven die deelnemen. Grote bedrijven en grote supermarktketens. Ongeveer 15% van de totale markt.
- Het logo wordt ook veel gebruikt bij online verkoop.
- Er ligt een besluit om Nutriscore in publieke catering te gebruiken.
- Op dit moment loopt een internationale vergelijking over FOP-labels tussen twaalf landen. Zes EU-lidstaten nemen hieraan deel. In september 2018 komen hiervan de resultaten.

Discussie over de drie FOP-systemen:

Aangegeven werd dat met Nutriscore binnen elke productcategorie betere varianten te vinden zijn. Het is dus altijd mogelijk voor consumenten om een betere keuze te maken. Betere producten hoeven niet duurder te zijn.

Ook wordt gezegd dat de gemiddelde consument in de EU niet bekend is met termen als verzadigd vet, koolhydraten. Consumenten kunnen nutriënten niet

vergelijken. Daarom is een overall beoordeling nodig.

Gevraagd wordt onder welke wettelijke basis Nutriscore valt. De beantwoording is niet eenvoudig. Nutriscore is volgens de Commissie niet strikt informatie conform artikel 35 van de etiketteringsverordening. Het valt echter ook niet onder de claimsverordening. Het kan beoordeeld worden als een artikel 36 (vrijwillig) informatiesysteem. Als het gaat om algemene informatie, valt het gehele systeem onder artikel 36. Beoordeling van individuele producten en/of nutriënten valt hier dan weer niet onder; in dat geval is sprake van een claim. De Commissie zal dit verder beoordelen zodra het JRC rapport beschikbaar is. Frankrijk heeft Nutriscore onder artikel 35 van etiketteringsverordening genotificeerd.

Er wordt gevraagd hoe de Commissie de impact van (nationale) logosystemen op de interne markt onderzoeken. Dit is onderdeel van de JRC studie.

Er worden enkele technische vragen gesteld:

- Producten met een Keyhole kunnen ook gezondheidsclaims hebben.
- Keyhole, stoplichtensysteem zijn ook geschikt voor enkelvoudige producten (groenten en fruit).
- Op de vraag wat in de out-of-home wordt gedaan, wordt geantwoord dat dit in Denemarken wordt onderzocht.
- Het VK stoplichtensysteem past geen kleuren toe voor calorieën. Het is voor veel producten lastig om hier een kleurenindeling te maken. Hoe doe je dit bijvoorbeeld bij chocolade?
- Op de vraag of in het stoplichtensysteem ook vrije suikers (ipv alle suikers) wordt opgenomen, wordt aangegeven dat dit nog wordt onderzocht.

1. FOP schemes developed by private operators: presentation of the schemes & criteria

Reference Intakes Label (formerly Guideline Daily Amounts)

Dirk Jacobs, FoodDrinkEurope

In 2005 is begonnen met etikettering van referentie-inname (RI). Vanaf 2011 verandering van guideline daily amounts in reference intake schemes.

Het is vrijwillig, feitelijk, geeft aan hoeveel nutriënt per portie en het percentage van de dagelijkse inname.

Het systeem kenmerkt zich door absolute waarden en percentage van de dagelijkse inname. Sinds 2011 moet ook aangegeven worden hoeveel nutriënt er per 100 gram of per 100 ml in het product zit.

De RI kan voor alleen energie en voor energie met vier nutriënten (zout, verzadigd vet, suikers).

De wettelijke basis is artikel 32.4 in combinatie met 30.3. Het is gebaseerd op referentie innames in annex XIII. Ander relevantie artikelen: artikel 33 (porties) en artikel 34 (presentatie).

Tenslotte voldoet dit systeem aan de criteria van artikel 35.1.

Schema zegt niet wat je wel en niet moet eten, maar plaatst de informatie in de adviezen voor het volledige voedingspatroon.

Implementatie:

- FDE heeft een guidance document (samen met Eurocommerce).
- www.referenceintakes.org.

Monitoring:

- Het is het enige FOP systeem dat in de hele EU wordt gebruikt.
- 60% van merkproducten bevat dit logo, ook een groter deel van eigen merkproducten.
- Wereldwijd wordt op 92% van de producten de hoeveelheid calorieën op deze wijze weergegeven.

Bekendheid, begrip en gebruik:

- RI/GDA systeem is bekend, het wereldwijd toegepast.

Barrières:

- Algemeen gebrek aan interesse bij consumenten (is breed).
- Weinig kennis bij consumenten.
- Uitdagingen voor monitoring.

Evolved Nutrition Label

Update by the representatives from the Evolved Nutrition Label initiative (Renatte Georgescu, Paul Skehan, Wouter Vermeulen, Robin Praillet)

Toegelicht is dat het werk van het evolved nutritionlabelling initiative na te lezen is op www.evolvednutritionlabel.eu.

Voor dit stoplichtensysteem worden portiegroottes ingebouwd ter vaststelling van de kleuren.

Er is in zeven lidstaten consumentenonderzoek gedaan naar het begrip van dit systeem. De resultaten van dit onderzoek zullen worden gepresenteerd op de website van ENL.

Consumentenonderzoek ENL:

- Consumenten geven voorkeur aan een kleurcode systeem boven GDA-systeem zonder kleuren (93%).
- 82% vinden ENL systeem makkelijk te begrijpen.
- In zes van zeven onderzochte landen willen consumenten informatie per portie boven informatie per 100 gram.

Potentiele volgende stappen:

- De initiatiefnemers willen meer informatie over consumentengedrag verzamelen.
- Zij willen een verdere bijdrage leveren aan EU-geleid traject en graag met alle stakeholders samenwerken voor een eenvoudig, gemakkelijk te gebruiken instrument.
Daarbij wordt aangegeven dat initiatiefnemer het ENL systeem graag willen testen.

Choices programme (Healthy choice logo)

Daphne van der Bend, VU University Amsterdam, representing Choices International Foundation

Met het Healthy Choice logo worden drie doelen beoogd

- Herformulering
- Aanpassing voedingspatronen
- Educatie.

Choices kenmerkt zich door een multistakeholder aanpak: wetenschap, NGO's, industrie. De criteria van Healthy Choices zijn gebaseerd op de WHO voedingswaarde aanbevelingen. De wetenschappelijke criteria worden iedere vier jaar aangepast.

Onderzoeken laten zien dat door het Nederlandse Vinkje meer innovatie is gekomen en dat dit ook effecten heeft gehad op het koopgedrag.

Healthy Choices organiseert jaarlijks ronde tafels met de organisaties van de andere logosystemen.

Vragen naar aanleiding van de presentatie over het referentie intake model, ENL en Healthy Choices

Diverse stakeholders laten weten hoe zij de systemen beoordelen. Zo is er discussie over het gebruik van porties, de governance van systemen, de begrijpelijkheid van de logosystemen en het effect op het consumentengedrag. Commissie benadrukt dat in deze bijeenkomst het vooral gaat om een technische uitwisseling over de systemen.

2. FOP nutrition labelling, criteria & FIC Regulation

Heidi Moens, Policy Officer SANTE.E1

Door de Commissie wordt de wettelijke basis die gebruikt wordt bij het invullen van etikettering met FOP-systemen gepresenteerd. Er zijn diverse voorwaarden in wetgeving geregeld, bijvoorbeeld dat het niet misleidend mag zijn, dat de vermelding van FOP gebaseerd moet zijn op wetenschappelijk onderzoek, dat er coherentie is met de gebruiksvoorwaarden van corresponderende voedingsclaim. Presentaties worden nog verspreid. De Commissie vraagt lidstaten hoe zij aankijken tegen de interpretatie van de Commissie van wetgeving in relatie tot FOP-etikettering. Lidstaten hebben dit nog niet kunnen beoordelen.

Een korte reactieronde:

Enkele lidstaten geven aan dat volledige harmonisatie van FOP-etikettering heel moeilijk is, gezien de verschillende voedingsadviezen in de landen.

Enkele noties van belang voor nadere afstemming:

- Wetenschappelijke onderbouwing van FOP-systemen is belangrijk. Er moet ook geen sprake zijn van belangenverstremming bij onderzoekers die betrokken zijn bij onderzoek naar FOP-systemen (onafhankelijkheid).Gevraagd wordt naar harmonisatie via artikel 35 van de etiketteringsverordening. De Commissie legt uit dat artikel 35 juist ruimte biedt aan de lidstaten voor nationale invulling. De Commissie wil vooral kijken of er meer samenhang kan komen tussen de diverse systemen. Het is te vroeg om te spreken over een geharmoniseerd systeem. Doel van het rapport is vooral om te kijken naar mogelijkheden voor harmonisatie van onderliggende voorwaarden. Gevraagd wordt naar de notificatieplicht voor de vrijwillige systemen. Het is lastig dat bepaalde systemen niet genotificeerd hoeven te worden (artikel 35). Benadrukt wordt dat artikel 35 op gelijke wijze wordt geïmplementeerd, dit is nu niet het geval.

Tenslotte schetst de Commissie dat door consultatie heel vroeg in het proces ervaringen uitgewisseld kunnen worden over logosystemen. Dit wordt gedaan om te voorkomen dat controversiële systemen worden ontwikkeld. Eind juni/begin juli is een volgende bijeenkomst over dit onderwerp.

Den Haag, 23 april 2018